Anexa nr. 37

Programa școlară
pentru disciplina

Istorie. Istorie universală

Clasa a IX-a

Trunchi comun și curriculum de specialitate (TC+CS)

Filiera teoretică, profilul umanist, specializarea științe sociale

Învățământ liceal

- 2025 -

Anexa nr. 37
Programa școlară pentru disciplina *Istorie. Istorie universală*, clasa a IX-a, trunchi comun și curriculum de specialitate (TC+CS)

- *Filiera teoretică, profilul umanist, specializarea științe sociale*

NOTĂ DE PREZENTARE

Statutul disciplinei Istorie este reglementat de Legea învățământului preuniversitar 198/2023, cu modificările și completările ulterioare, de OMEC nr.4350/2025 privind aprobarea planurilor-cadru pentru învățământul liceal și OME 6731/2023 referitor la profilul absolventului. Astfel, Istorie este disciplină de trunchi comun (TC) la nivelul învățământului liceal, studiindu-se la toate filierele, profilurile și specializările. Pentru specializarea științe sociale Istoria este prevăzută ca disciplină obligatorie în cadrul examenului de bacalaureat. De asemenea, pentru profilul real, filiera teoretică, specializările matematică-informatică și respectiv științele naturii, Istoria este disciplină la alegere, în cadrul probei F.

Un aspect curricular, evidențiat în OMEC nr. 4350/2025, pentru a asigura un traseu educațional al profilului și al specializării, este prevăzut un curriculum de specialitate (CS) care vizează aprofundarea temelor din trunchiul comun și, după caz, extinderi ale acestuia. Astfel, ca disciplină de trunchi comun, Istoriei îi este alocată 1 oră pe săptămână la toate filierele, profilurile și specializările. Pentru clasele a IX-a și a X-a, la profilul umanist, specializărilor Filologie și Științe sociale curriculumului de specialitate îi sunt alocate, pe săptămână, câte 1 oră (clasa a IX-a), respectiv 2 ore (clasa a X-a). În clasele a XI-a și a XII-a, curriculumul de specialitate are alocat un număr diferit de ore, și anume câte 1 oră pe săptămână la specializarea Filologie și respectiv 2 ore pe săptămână pentru specializarea Științe sociale.

Rolul Istoriei, ca disciplină școlară, este acela de a dezvolta acele competențe și de a promova acele valori și atitudini care contribuie la consolidarea democrației, ca principală valoare a societății secolului al XXI-lea. Astfel, demersul educațional este fundamentat și pe principiile și valorile Consiliului Europei privind predarea istoriei, formulate în documente precum *Recomandarea Rec(2001)15* a Comitetului Miniștrilor către statele membre privind predarea istoriei în Europa în secolul XXI și *Carta Educației pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului* (2010). Acestea subliniază importanța studiului Istoriei, ca disciplină școlară, să fie bazat pe multiperspectivitate, pe respectul față de diversitate și pe promovarea dialogului intercultural.

În același spirit, Parlamentul European și Comisia Europeană, prin inițiative precum *Declarația de la Paris* (2015) privind promovarea cetățeniei active și a valorilor comune ale libertății, toleranței și non-discriminării, Anexa la *Propunerea de recomandare a Consiliului privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* (2018), *Rezoluția Parlamentului European* din 17 ianuarie 2024 referitoare la conștiința istorică europeană și *Cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării – ET 2030*, susțin consolidarea unei conștiințe istorice comune europene, bazate pe respectul pentru adevăr, pe combaterea dezinformării și pe înțelegerea critică a proceselor istorice care au condus la formarea Uniunii Europene ca spațiu al păcii, al democrației și al solidarității. Istoria, ca disciplină școlară, ar putea fi concepută ca spațiu al memoriei și responsabilității civice prin conectarea dimensiunilor locală, națională, europeană și globală. În același timp, educația istorică are un rol esențial în formarea gândirii critice, contribuind la consolidarea rezilienței democratice a tinerilor cetățeni. În consecință, studierea Istoriei în școală oferă elevilor repere pentru orientarea în lumea contemporană, pentru înțelegerea fenomenelor complexe (conflicte, crize, migrații, tehnologii), o participare civică informată, formarea competențelor transversale necesare pentru continuarea studiilor și inserția profesională.

Studierea disciplinei școlare Istorie contribuie la formarea profilului absolventului de liceu, definit prin valori precum respectul pentru diversitate și demnitate umană, angajamentul față de statul de drept și drepturile omului, responsabilitate socială și spirit critic, capacitatea de a analiza și interpreta informații dintr-o varietate de perspective, deschiderea către dialog, cooperare și solidaritate europeană. De asemenea, trei din cele opt competențe cheie menționate în *Recomandarea Consiliului Uniunii Europene din 2018*, respectiv competența personală, socială și de a învăța să înveți; competența cetățenească și competența de sensibilizare și expresie culturală se formează prin studierea acestei discipline. Trebuie subliniat că, prin

specificul ei, Istoria contribuie la formarea și dezvoltarea unei gândiri istorice și a unei gândiri critice prin utilizarea surselor, a noilor perspective istoriografice datorate cercetărilor științifice din acest domeniu al cunoașterii. De asemenea, ea contribuie la dezvoltarea competențelor de argumentare bazată pe dovezi științifice, de a rezolva probleme, de comunicare scrisă și orală, colaborare, utilizarea tehnologiilor în cercetarea și prezentarea trecutului și la alfabetizarea media/informațională. Astfel, istoria devine spațiu al reînnoirii legăturilor dintre memorie și viitor, dintre cunoaștere și acțiune, dintre trecutul comun și proiectul european al păcii, al solidarității, al respectului reciproc și al formării spiritului critic, al responsabilității civice, al cunoașterii rădăcinilor propriei identități și al deschiderii către valorile universale.

Ca urmare a prevederilor din planurile-cadru referitoare la numărul de ore alocat Istoriei este necesară și o abordare nouă în ceea ce privește realizarea programelor școlare. Acest aspect de evidențiere a specializării se regăsește în existența unei programe pentru trunchiul comun (TC), cu aplicabilitate pentru toate filierele, profilurile, specializările și a programelor pentru curriculum de specialitate (CS) concepute în funcție de specializare și numărul de ore corespunzător prevăzut prin planurile-cadru. Astfel, sunt realizate programe pentru specializarea Filologie și pentru Științe sociale pentru toate clasele învățământului liceal.

Ca disciplină ce are continuitate cu nivelul gimnazial, unde accentul mai mare este pe istorie universală, aceasta studiindu-se pe parcursul a trei ani, și doar un singur an întreaga istorie a românilor, în liceu, în primii doi ani, clasele a IX-a și a X-a, se studiază Istoria universală, iar în clasele a XI-a și a XII-a se studiază Istoria românilor.

Structura programelor școlare, atât pentru trunchiul comun, cât și a celor pentru curriculum de specialitate, este aceeași, respectiv:

— Nota de prezentare,
— Competențe generale,
— Competențe specifice și activități de învățare,
— Conținuturi
— Sugestii metodologice.

Competențele generale sunt în număr de patru și vizează finalitatea achizițiilor elevilor ca urmare a studiului Istoriei pe parcursul învățământului liceal. Ele sunt în acord cu descriptorii și atributele prioritare din profilul absolventului realizat pe baza competențelor-cheie europene.

Competențele specifice sunt formulate gradual, în acord cu descriptorii pentru fiecare nivel de vârstă al elevilor, respectând principiile echității și egalității de șanse și al incluziunii. Astfel, pentru fiecare competență generală sunt formulate câte două competențe specifice care pot fi formate și dezvoltate pe parcursul unui an școlar. S-a avut în vedere, de asemenea, în formularea acestora, posibilitatea unei evaluări bazate pe standarde.

Activitățile de învățare propuse pentru fiecare competență specifică au în vedere formarea și dezvoltarea acestora. De asemenea, propunerile de activități de învățare sunt cele care realizează diferențierea în funcție de filieră, profil și specializare. Astfel, activitățile de învățare propuse pentru formarea competențelor specifice în programele școlare pentru specializarea filologie și respectiv științe sociale au ca obiectiv aprofundarea acestora prin intermediul conținuturilor și prin strategii didactice și de evaluare care să pună un accent mai mare pe inter și transdisciplinaritatea, aspecte de educație juridică, antreprenorială, alfabetizare multimedia, combaterea dezinformării, implicarea civică și respectarea demnității umane, educația pentru mediu.

Conținuturile și domeniile de conținut sunt organizate cronologic și vizează „ideile mari" atât pentru Istoria universală, cât și pentru Istoria românilor. În stabilirea conținuturilor s-a avut în vedere art. 89 alin. 3 din Legea 198/2023 cu modificările și completările ulterioare, conform căruia conținuturile din programa școlară acoperă doar 75% din orele de predare și evaluare, lăsând cadrului didactic 25% din timpul alocat disciplinei școlare prin planurile-cadru și structura anului școlar pentru activități de aprofundare, remediale, pentru proiecte transdisciplinare care să vizeze educația antreprenorială, juridică, istoria și civilizația locală, educația pentru mediu, educația pentru egalitate de șanse.

Domeniile de conținut și conținuturile sunt formulate ca enunțuri generale, referitoare preponderent la procese istorice care implică mai multe evenimente, personalități, schimbări economice, sociale, decizii politice cu impact pe termen scurt sau pe o perioadă mai mare timp. Detalierea temelor reprezintă acel minimum obligatoriu, necesar pentru formarea competențelor specifice și pentru realizarea demersului didactic. În funcție de particularitățile elevilor, profesorul este cel care decide, adăugarea și a altor concepte, fapte și procese istorice, pe care le consideră necesare pentru pregătirea pentru performanță, pentru o mai bună înțelegere a unora dintre evenimente, procese istorice, pentru dezvoltarea gândirii critice și a

perspectivei istorice. De asemenea, în funcție de specificul colectivului de elevi, profesorul poate decide bugetul de timp alocat studiului unei teme. Dat fiind specificul disciplinei prevăzut în planurile-cadru pentru liceu acela de disciplină de trunchi comun care are și curriculum de specialitate pentru cele două specializări ale profilului umanist, filologie și respectiv științe sociale, au fost introduse concepte, evenimente, personalități fie în cadrul fiecărei teme, fie individualizate prin studii de caz adăugate la temele existente în programa de trunchi comun.

Sugestiile metodologice cuprind propuneri de activități de învățare asociate competențelor specifice, inclusiv propuneri de evaluare. Formularea de noi competențe specifice implică și exemple, sugestii de formare a acestora prin activități de învățare. Profesorul are, de data aceasta, în programa școlară un exemplu de activitate de învățare pentru formarea respectivei competențe specifice. Diferențierea programelor școlare pentru curriculum de specialitate este realizată și prin exemple de activități de învățare iar detalierea conținuturilor asigură nu doar aprofundarea acelor aspecte care pot contribui la o înțelegere a lumii contemporane, a provocărilor lumii actuale – crize identitare, inegalități sociale, conflicte geopolitice, nevoia de sustenabilitate și solidaritate globală, gândirea critică, consolidarea rezilienței democratice a tinerilor cetățeni.

COMPETENȚE GENERALE (CG)

CG1	**1. Analizarea evenimentelor și proceselor istorice, folosind reperele de timp și spațiu, conceptele și limbajul specific istoriei, pentru a elabora explicații și interpretări argumentate**
CG2	**2. Formularea de argumente și judecăți de valoare folosind informațiile din surse care prezintă perspective multiple asupra evenimentelor și proceselor istorice**
CG3	**3. Valorificarea experienței istorice și a diversității culturale pentru argumentarea atitudinilor civice**
CG4	**4. Utilizarea gândirii critice și a strategiilor de învățare autonomă, colaborativă și continuă folosind exemple din istorie**

COMPETENȚE SPECIFICE (CS)
ȘI
EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE (EAI)

CG 1 - Analizarea evenimentelor și proceselor istorice, folosind reperele de timp și spațiu, conceptele și limbajul specific istoriei, pentru a elabora explicații și interpretări argumentate

Clasa a IX-a
CS 1.1. Utilizarea reperelor de timp și spațiu în relatarea evenimentelor și proceselor istorice din epocile studiate
- *prezentarea unui proces istoric pe baza unor repere de timp și spațiu;* - *prezentarea un poster realizat cu ajutorul aplicațiilor digitale (Canva/Google Slides) referitor la un proces istoric;* - *realizarea unui „ghid istoric" pentru orașul în care locuiesc folosind repere spațiale și temporale în descrierea și evoluția istorică a acestuia.*
CS 1.2 Explicarea relației cauză-efect într-o succesiune de evenimente și procese istorice
- identificarea, din surse date, scrise/audiovizuale, a cauzelor și consecințelor unor evenimente istorice din Antichitate din perspectiva participării cetățenilor la luarea deciziilor; *- elaborarea unei prezentări a unui eveniment/proces istoric din perspectiva cauzelor economice/sociale/politice și a consecințelor economice/sociale/politice;* *- organizarea unei dezbateri privind cauzele și consecințele/impactul unui eveniment/proces istoric asupra culturii dintr-o anumită perioadă istorică, utilizând informații din surse.*

CG 2 - *Formularea de argumente și judecăți de valoare folosind informațiile din surse care prezintă perspective multiple asupra evenimentelor și proceselor istorice*

Clasa a IX-a
CS 2.1. Recunoașterea tipurilor de surse istorice pentru a le valorifica în diverse contexte de viață
- *stabilirea regulilor de organizare a clasei de elevi pentru luarea unor decizii, după unele principii ale democrației ateniene, folosind surse diverse, procesate cu ajutorul inteligenței artificiale;* - *realizarea unei prezentări cu privire la oportunitatea alegerii numelui unei personalități istorice pentru biblioteca școlii folosind argumente identificate în surse istorice;* - *selectarea unor surse pentru o „capsulă a timpului", pentru a ilustra un eveniment important din comunitate.*
CS 2.2. Extragerea informațiilor din surse diferite pe baza unor repere istorice
- *realizarea unei hărți mentale, pe baza informațiilor din surse diferite, referitoare la organizarea politică/categorii sociale;* - *selectarea, din sursele date, a opiniilor autorilor referitoare la fapte/procese istorice din Antichitate sau Evul Mediu;* - *dezbaterea privind drepturile omului în Antichitate și în Evul Mediu, prin intermediul unui joc de rol de tipul procesul Istoriei, pornind de la documente cu caracter juridic din aceste epoci.*

CG 3 - *Valorificarea experienței istorice și a diversității culturale pentru argumentarea atitudinilor civice*

Clasa a IX-a
CS 3.1 Descrierea evoluției formelor de organizare politică în epoci istorice diferite
- *analizarea surselor istorice pentru a extrage informații necesare prezentării comparative a formelor de organizare politică din perioade istorice diferite;* - *utilizarea informațiilor extrase din surse istorice variate, pentru a ilustra evoluția organizării politice a unui spațiu istoric/stat în perioade diferite;* - *realizarea de prezentări ale formelor de organizare politică din spații și epoci diferite, utilizând informații extrase din sursele istorice.*
CS 3.2 Recunoașterea elementelor civice și culturale care contribuie la identitatea Europei contemporane
- *identificarea în textele autorilor antici/umaniști a valorilor civice care au contribuit la cetățenia europeană;* - *realizarea unei biblioteci de resurse digitale (texte, imagini, secvențe video, hărți interactive ș.a.) referitoare la aspecte ale vieții civice și culturale din Antichitate și Evul Mediu;* - *exerciții de evaluare a realizărilor culturale din epoci istorice diferite prin raportare la relevanța lor pentru identitatea europeană.*

CG 4 - *Utilizarea gândirii critice și a strategiilor de învățare autonomă, colaborativă și continuă folosind exemple din istorie*

Clasa a IX-a
CS 4.1 Selectarea surselor necesare pentru prezentarea unui eveniment și/sau proces istoric
- *realizarea unui dosar cu sursele identificate pentru prezentarea unui eveniment/proces istoric din Antichitate sau Evul Mediu;* - *identificarea Resurselor Educaționale Deschise necesare pentru prezentarea rolului unei personalități în desfășurarea unui eveniment istoric;* - *realizarea de prezentări, folosind aplicații digitale, utilizând sursele care susțin/critică decizii ale personalităților din Antichitate/Evul Mediu.*
CS 4.2 Organizarea informațiilor din mai multe surse pentru realizarea unui proiect
- *realizarea unui dosar, în format digital, cu surse diferite, (de exemplu vizuale, cartografice, literare, istoriografice) referitor la un eveniment istoric;* - *selectarea informațiilor din surse pentru a realiza un dosar referitor la două civilizații antice sau din Evul Mediu;* - *realizarea unei prezentări cu ajutorul aplicațiilor digitale folosind patru tipuri de surse, fragment de cronică, imagine, hartă, text istoriografic.*

CONȚINUTURI ALE ÎNVĂȚĂRII

Domenii de conținut	Conținuturi (teme, concepte, fapte, procese istorice, personalități)
1. Laboratorul istoriei	**1.1. Timp, spațiu istoric, concepte** ● cronologie ● context, „timpul evenimentului”, proces istoric ● spațiu istoric, spațiu cultural/de civilizație ● cauzalitate ● multiperspectivitate, obiectivitate **1.2. Surse istorice** ● categorii de surse (arheologice, primare, secundare, multimedia) ● criterii de analiza a surselor, limbaj istoric
2. Zorii civilizației	**2.1. Repere ale Preistoriei** ● modul de viață nomad ● agricultura și sedentarizarea ● apariția metalurgiei ● modificări în organizarea comunităților umane **2.2. Mesopotamia și Egiptul Antic. Structuri politice, societate și economie** ● structuri politice: orașul-stat, regat ● structuri sociale ● cadrul natural și activități economice (agricultură, irigații, meșteșuguri, comerț) ● religie ● Hatșepsut, Ramses al II-lea **2.3. Cultura Orientului Antic** ● sisteme de scriere (pictograme, cuneiforme, hieroglife, alfabet) ● descoperiri și invenții ● domenii ale cunoașterii și exprimării artistice: literatură, științe, arte Studiu de caz: *Credințe și ritualuri*
3. Originile civilizației europene: modele politice și culturale în lumea greco-romană	**3.1.Colonizarea greacă. Polisul și formele de guvernare – Atena și Sparta** ● direcții ale colonizării, metropole și colonii – Milet, Corint, Agrigentum, Efes ● *polisul*: organizare și conducere ● oligarhie, tiranie, democrație, ● cetățeni, meteci, perieci, sclavi Studiu de caz: *Cetățeni - drepturi și obligații* **3.2. Grecii între alianțe și războaie. Alexandru Macedon** ● războaiele medice și războiul peloponesiac ● Imperiul macedonean ● elenismul

	3.3. Roma antică. De la Regalitate la Imperiu: expansiune și romanizare ● regalitate, republică, imperiu ● evoluția instituțiilor ● expansiune și organizarea provinciilor ● procesul de romanizare ● cotidianul urban Studiu de caz: *Legile celor XII Table* **3.4. Modele culturale în lumea greco-romană** ● educație și cunoaștere în lumea greco-romană ● arta greacă: proporții, armonie, echilibru ● arhitectura romană
4. Geneza lumii medievale	**4.1. Impactul marilor migrații. Europa Apuseană de la regatele germanice la Carol cel Mare** ● marile migrații, formarea limbilor și a popoarelor europene ● *Renovatio Imperii,* imperiu creștin, Carol cel Mare Studiu de caz: *Renașterea carolingiană* **4.2. Imperiul Bizantin: instituții, religie și cultură** ● Iustinian, ideea refacerii Imperiului Roman ● *Corpus Juris Civilis* ● moștenirea bizantină Studiu de caz: *Iconoclasmul* **4.3. Islamul și expansiunea arabă** ● Mahomed și preceptele Islamului ● Marele Califat arab, impactul asupra Europei
5. Credință, putere și cunoaștere în lumea medievală	**5.1. Societate, mentalități și viață cotidiană. Lumea urbană** ● organizarea societății medievale ● ierarhia feudală ● domeniul feudal ● viața omului între ritmurile naturii și credință ● orașul medieval: organizare, activități, conducere ● autonomie și privilegii urbane: Bruges, Lübeck **5.2. Biserica în Evul Mediu** ● Marea Schismă ● lupta pentru învestitură ● papa Grigore al VII-lea și împăratul Henric al IV-lea ● excomunicare ● *Dictatus Papae* ● Concordatul de la Worms **5.3. Cruciadele. Ciocnirea civilizațiilor** ● Prima Cruciadă, Cruciada a IV-a ● ordine militaro-religioase ● Cavalerii Ioaniți **5.4. Evoluții politice: centralizarea statală** ● centralizare statală (Anglia și Franța) ● monarhia stărilor ● Alienor de Aquitania ● fărâmițare politică

	5.5. Timpul catedralelor. Moștenirea culturală a Europei medievale ● stilurile romanic și gotic ● literatura ● scolastica și gândirea medievală ● universitățile medievale **5.6. Declinul Evului Mediu: războaie, foamete, epidemii** ● Războiul de 100 de ani ● Ioana d'Arc ● marea foamete de la începutul secolului al XIV-lea ● *Moartea Neagră* ● expansiunea otomană
6. Lumea în mișcare. Tranziția spre Modernitate	**6.1. Cursa pentru mirodenii. Marile descoperiri geografice** ● descoperiri de noi teritorii ● Cristofor Columb, Fernando Magellan, Francis Drake ● conchistadori ● drumuri comerciale ● imperii coloniale ● misionari **6.2*. Omul - măsura tuturor lucrurilor*. Umanismul și Renașterea** ● ideal uman ● mecenat ● tipar ● arte, literatură, științe ● Thomas Morus, Niccolo Machiavelli Studiu de caz: *Erasmus din Rotterdam* **6.3. Reforma religioasă și impactul ei asupra Europei** ● indulgențe ● Martin Luther, *Cele 95 de Teze*, mântuirea prin credință ● Jean Calvin ● Henric al VIII-lea ● Contrareforma, Conciliul de la Trento ● stilul Baroc **6.4. *Statul sunt Eu!* Absolutismul monarhic** ● monarhia de drept divin ● administrație centralizată ● transformări sociale ● reprezentanți: Filip al II-lea al Spaniei, Ludovic al XIV-lea al Franței, Petru cel Mare al Rusiei

SUGESTII METODOLOGICE

Măsura în care predarea *Istoriei* își atinge obiectivele propuse depinde de actualitatea și de gradul de inovare propuse de cadrul de reglementare, dar, în principal, de calitatea activității de predare-învățare-evaluare proiectată și aplicată în clasă de către profesor.

Activitatea didactică are un grad ridicat de complexitate, implicând: stăpânirea domeniului de cunoaștere, înțelegerea profundă a caracteristicilor celui care învață, a proceselor cognitive care determină învățarea și a nivelului de motivație, creativitate în proiectarea învățării, rigoare dar și flexibilitate în managementul clasei de elevi, evaluarea corectă a nivelului la care se produce învățarea în raport cu standardele de învățare ș.a. În această lungă călătorie de la intenție (setul de competențe prevăzut în programa școlară) la rezultat (competențele deprinse de elev ca urmare a învățării), profesorul are o largă autonomie metodologică, precum și libertatea pe care i-o oferă Legea Învățământului Preuniversitar 198/2023 de a dispune de 25% din timpul alocat disciplinei prin planurile-cadru de învățământ.

În contextul schimbărilor curriculare prevăzute de Legea 198/2023, a descriptorilor și atributelor prioritare ale absolventului învățământului liceal prevăzute în Profilul absolventului, Sugestiile metodologice au scopul de a orienta cadrul didactic în activitatea sa cu elevii. Bunele practici românești și internaționale sugerează ca activitățile de învățare să fie proiectate astfel încât:

- accentul să se deplaseze de la învățarea reproductivă la învățarea bazată pe investigare, argumentare și validare;
- elevul să fie pus în situația de a formula ipoteze, de a testa și de a evalua rezultate, în spiritul autenticității demersului științific;
- să evidențieze diferența dintre teorie și validare (confirmare prin dovezi), pentru a cultiva gândirea critică și autonomia intelectuală;
- accentul să cadă pe învățarea proceselor de raționament și de validare, nu doar pe memorarea concluziilor;
- să valorifice caracterul dinamic al cunoașterii științifice, prin exemple de teorii sau concepții care au fost revizuite, depășite ori infirmate, pentru a sublinia că știința evoluează prin dialog între ipoteză și dovadă;
- să reflecte metodologia specifică domeniului cunoașterii științifice: observare, modelare, argumentare logică, analiză comparativă, formulare de concluzii etc.

Menționarea unor concepte, evenimente, procese istorice sau personalități pentru fiecare temă are ca scop să orienteze profesorul în proiectarea și realizarea demersului didactic, respectiv acele repere minime obligatorii necesare formării competențelor specifice. Profesorul are libertatea de a adăuga concepte, fapte istorice sau personalități și de a decide bugetul de timp pentru fiecare temă în funcție de specificul clasei, interesele elevilor pentru performanță sau pentru anumite teme.

De asemenea, este important de subliniat că formarea unei gândiri critice se poate face prin multiperspectivitate. Astfel, este importantă dezvoltarea capacității elevului de a analiza evenimente istorice din diverse unghiuri și perspective (de exemplu, perspectiva celor cuceriți din imperiile coloniale).

Exemplificarea uneia dintre activitățile de învățare propuse pentru fiecare competență specifică poate ajuta cadrul didactic în a decide care dintre activitățile de învățare, strategiile didactice sunt în acord cu particularitățile elevilor.

Un element de noutate pentru programele școlare pentru clasa a IX-a este acela al unui domeniu de conținut care să facă trecerea de la nivelul gimnazial la cel liceal din perspectiva specificului disciplinei Istorie. Astfel, chiar dacă pe parcursul gimnaziului, elevilor li s-au format competențe corespunzătoare nivelului de învățământ, în ceea ce privește continuarea studiului Istoriei, la începutul liceului, o reluare, dar la nivel superior, a aspectelor specifice acesteia ca domeniu al cunoașterii este necesară. Această primă temă din programa școlară, de introducere, are scopul de a aprofunda, consolida achizițiile elevilor referitoare la cronologie, la diversitatea surselor, validitatea și utilitatea lor, importanța multiperspectivității pentru realizarea unui demers de cunoaștere coerent și corect din punct de vedere științific.

EXEMPLE DETALIATE PENTRU ACTIVITĂȚILE DE ÎNVĂȚARE

Pentru CS 1.1. **Utilizarea reperelor de timp și spațiu în relatarea evenimentelor și proceselor istorice din epocile studiate**, se propune ca activitate **realizarea unui „ghid istoric" pentru orașul în care locuiesc folosind repere spațiale și temporale în descrierea evoluția istorice a acesteia**.

Scopul acestei activități este folosirea reperelor spațiale precum locuri importante din orașul în care locuiesc și reperele temporale semnificative.

Elevii sunt împărțiți pe grupe, fiecare grupă ocupându-se de o perioadă istorică. Profesorul le pune la dispoziție elevilor fotografii, cu clădiri, monumente, hărți, fragmente din monografia localității. De asemenea, fiecare echipă va trebui să realizeze și o anumită parte a ghidului, respectiv: coperta, cuprinsul, perioadele evoluției localității cu principalele evenimente, personalități, clădiri importante, hărți, și imaginile din epocă și actuale.

Fiecare echipă completează o **matrice de organizare**:

Perioada	**Evenimente importante**	**Locuri / clădiri reprezentative**	**Personalități**	**Fotografii / hărți**	**Cum a evoluat orașul în această perioadă?**

Activitatea se poate realiza folosind aplicațiile Canva, Padlet, PowerPoint ca suport pentru prezentarea ghidului.

Criteriile pentru evaluarea activității pot fi date elevilor odată cu cerințele de realizare a ghidului, respectiv:

- Selectarea surselor relevante
- Prezentarea informațiilor în ordine cronologică
- Identificarea locurilor semnificative pe harta localității
- Informațiile sunt organizate pe secțiuni, sub forma unui traseu de vizitare
- Corectitudinea informațiilor din punct de vedere istoric
- Creativitate (culori, imagini, organizarea grafic.

Competența specifică 1.2. **Explicarea relației cauză-efect într-o succesiune de evenimente și procese istorice** poate fi realizată printr-o activitate precum **organizarea unei dezbateri privind cauzele și consecințele/impactul unui eveniment/proces istoric asupra culturii dintr-o anumită perioadă istorică, utilizând informații din surse.**

Această activitate de învățare se poate realiza pentru oricare dintre temele care au avut un impact semnificativ asupra culturii, precum Cruciadele, Reforma religioasă.

Pentru Reforma religioasă, profesorul anunță tema dezbaterii **„***A avut Reforma religioasă (secolul XVI) un impact major asupra culturii europene?"* și distribuie/ indică 4-6 surse care cuprind informații despre Reforma religioasă dar și despre impactul acesteia asupra culturii europene.

Elevii sunt împărțiți în trei grupe, cei care susțin afirmația, echipa „Pro", cei care contrazic, echipa „Contra" și „Juriul" sau observatorii. Elevii extrag informațiile din surse și le ordonează având în vedere cauzele și consecințele, folosind următoarea structură:

Surse	**Ce informație oferă?**	**Cauză sau consecință?**	**Cum susține poziția noastră?**
Citat Luther	Critică abuzurile	Cauză	Argument pentru schimbare
Imagine cu Biblia tipărită	Acces la cunoaștere	Consecință culturală	Pro: democratizarea lecturii
Grafic alfabetizare	Creștere în zonele protestante	Consecință	Pro: educație extinsă
Text despre muzică	Schimbări în compoziția corală	Consecință culturală	Pro

Echipa Contra selectează surse care arată:

- continuități culturale în catolicism
- creșterea lentă a alfabetizării, nu imediată
- că tiparul era deja în dezvoltare înainte de Reformă

Observatorii pregătesc criterii, de exemplu: claritate, folosirea surselor, logică.
Fiecare echipă formulează declarațiile de deschidere a dezbaterii și prezintă câte trei argumente, pro sau contra și concluziile de final.
Verdictul juriului va avea în vedere următoarele criterii care pot fi transformate în repere pentru notarea membrilor grupei și anume:

- folosirea corectă a surselor;
- selectarea argumentelor;
- organizarea coerentă a informațiilor;
- răspunsul la contraargumente.

Exemplu pentru CS 2.1. Recunoașterea tipurilor de surse istorice pentru a le valorifica în diverse contexte de viață se poate exersa prin activitatea de învățare **realizarea unei prezentări cu privire la oportunitatea alegerii numelui unei personalități istorice pentru biblioteca școlii folosind argumente identificate în surse istorice.**

Astfel, profesorul propune numele a 3-5 personalități din Antichitate sau Evul Mediu pentru care distribuie elevilor, organizați în echipe pe criteriul personalităților. Pentru fiecare personalitate, elevii primesc un set de surse mixte, de tipul:

- scurt text istoric (manual / enciclopedie)
- un fragment de sursă primară (scrisoare, text antic, cronică medievală – versiune simplificată)
- o imagine (manuscris, portret, statuie, sit arheologic)
- o scurtă prezentare video (1–2 minute, opțional)
- un rezumat modern (de pe o instituție culturală, muzeu, bibliotecă)

Element	Informații extrase din surse
Identitatea personalității	cine a fost, ce rol a avut
Contribuții culturale	scrieri, descoperiri, activitate intelectuală
Conexiunea cu ideea de educație / cunoaștere	de ce e potrivită pentru numele unei biblioteci
Valori reprezentate	curaj, învățătură, toleranță, inovație
Sursele cele mai utile	textul X, imaginea Y

Elevii realizează o prezentare care trebuie să conțină:

- **Copertă** — „Propunere pentru numele bibliotecii: [nume]”
- **Cine a fost personalitatea?**
- **Argumentele istorice (din surse):**
- 2–3 cauze pentru care este importantă
- 2–3 realizări culturale
- **Impactul asupra culturii / educației în epoca ei**
- **De ce ar fi potrivit numele pentru biblioteca școlii?**
- **Cea mai importantă sursă** (și de ce)
- **Concluzie** — 5–6 rânduri
- **Bibliografie simplă** (sursele folosite)

Fiecare grupă își va prezenta proiectul în fața colegilor, iar profesorul poate chiar solicita acestora să voteze care grupă a fost cea mai convingătoare.

Evaluarea activității se poate face pe următoarele criterii:

Selectarea surselor istorice relevante

- elevul folosește cel puțin 3–4 surse de tipuri diferite (text, imagine, hartă, fragment video);
- sursele sunt adecvate personalității alese;
- informațiile selectate sunt corecte și relevante pentru subiect.

Organizarea informațiilor extrase din surse

- informațiile sunt grupate logic (identitate, contribuții, impact cultural, relevanță pentru bibliotecă);
- datele sunt sintetizate, nu copiate integral;
- prezentarea are o structură clară și coerentă.

Argumentarea oportunității numelui

- elevul construiește argumente clare, bazate pe informații istorice;
- poate explica de ce această personalitate este potrivită pentru o bibliotecă;
- distinge între argumente esențiale și secundare.

Acuratețea și corectitudinea informațiilor

- informațiile istorice sunt corecte;

- nu apar confuzii între perioade sau concepte;
- evenimentele sunt prezentate în cadrul lor istoric corect.

Utilizarea suportului vizual
- prezentarea include imagini, hărți, portrete sau simboluri relevante;
- elementele vizuale sunt clare și sprijină conținutul.

Claritatea comunicării orale / scrise
- elevul comunică fluent, logic, la obiect;
- folosește un limbaj adecvat (terminologie simplă, corectă, specifică);
- menține atenția audienței.

Concluzie și reflecție personală
- prezentarea conține un mesaj final clar;
- elevul arată că înțelege legătura dintre personalitate și rolul bibliotecii;
- include o scurtă idee personală (ce ar însemna acest nume pentru școală).

CS 2.2. Extragerea informațiilor din surse diferite pe baza unor repere istorice.

Exemplu de activitate de învățare: selectarea, din sursele date, a opiniilor autorilor referitoare la fapte/procese istorice din Antichitate sau Evul Mediu;

Metoda recomandată: utilizând metoda SINELG, elevii evaluează surse care prezintă perspective diferite asupra evenimentelor/ proceselor istorice. Oportunitatea acestui demers în contextul formării competenței vizate se justifică prin aceea că formularea de argumente și judecăți de valoare bazate pe surse impune o evaluare prealabilă a calității și a fiabilității surselor respective.

Metoda poate viza și materialele identificate de elevi pe Internet, inclusiv rezumatele oferite de inteligența artificială (ChatGPT, Character.AI etc.).

Descrierea activității:

Această activitate poate fi realizată ca preambul în cadrul unui demers investigativ, pe teme precum:

-războaiele medice între perspectiva greacă și cea persană;

-răstignirea lui Iisus în viziunea creștinilor, respectiv a autorităților romane;

-migrația popoarelor reflectată de sursele romane sau bizantine, în comparație cu informațiile oferite de codurile de legi ale popoarelor germanice;

-cruciadele între perspectiva creștină și cea musulmană;

-polemicile doctrinare dintre catolici și protestanți.

Elevilor li se sugerează sau li se solicită să identifice două surse care prezintă perspective diferite asupra evenimentului/fenomenului studiat (de exemplu: textul Evangheliilor asupra răstignirii lui Iisus, respectiv relatarea lui Flavius Josephus din *Antichități iudaice*; un fragment din relatările lui Ammianus Marcellinus despre popoarele migratoare, respectiv un fragment din Legea salică). Se poate lucra cu materiale tipărite, dar și cu texte în format electronic, pe dispozitive portabile.

Elevii adnotează textele în felul următor:
- ✓ : pentru informațiile confirmate de cunoștințele anterioare ale elevului;
- + : pentru informațiile noi;
- - : pentru informațiile care contrazic cunoștințele elevului;
- ? : pentru informațiile neclare sau care ridică întrebări.

Informațiile marcate cu simbolurile „+”, „-” și „?” sunt supuse unei verificări suplimentare, iar informațiile noi sunt notate.

Elevii notează observații referitoare la acuratețea faptelor prezentate, obiectivitate, elemente de prejudecată, părtinire, propagandă, limite etc. pentru fiecare dintre sursele consultate. În concluzie, oferă verdictul cu privire la credibilitatea surselor și se pronunță cu privire la perspectiva cea mai convingătoare.

-formularea concluziilor pe baza observațiilor critice și a efectuării comparației.

Evaluarea se poate realiza în conformitate cu următoarea grilă:

Nr.	Criteriu de evaluare	Punctaj

1	Identificarea unor surse istorice relevante	1 punct
2	Utilizarea adecvată a simbolurilor aferente metodei SINELG	1 punct
3	Formularea unor întrebări pertinente	1 punct
4	Consemnarea rezultatelor verificării suplimentare	1 punct
5.	Consemnarea unor observații referitoare la acuratețea faptelor prezentate, obiectivitate, limite etc.	2 puncte
6	Formularea unor concluzii relevante	2 puncte
7	Din oficiu	2 puncte

CS 3.1 Descrierea evoluției formelor de organizare politică în epoci istorice diferite

Exemplu de activitate de învățare: analiza surselor istorice pentru a extrage informații necesare prezentării comparative a formelor de organizare politică din spații și perioade istorice diferite

Descrierea activității: Elevii vor avea de analizat individual/în perechi fragmente din surse istorice (ex. *Codul lui Hammurabi, Constituția ateniană, Legile celor XII Table,* un edict imperial roman, *Magna Charta Libertatum* etc.), pentru a selecta informațiile necesare completării unui organizator grafic cu următoarea structură:

sursa/ spațiul istoric/perioada în care a fost adoptată	forma de conducere/ tipul de conducător	instituții politice	modul de transmitere a puterii	relația dintre cetățeni/ supuși și conducători	rolul cetățeanului/ supusului

Elevii vor compara informațiile din tabel și vor identifica asemănări și deosebiri între formele de organizare politică din spațiile și perioadele la care fac referire sursele analizate.

Timp de lucru: 30 minute

Evaluare:

Criteriul	Nivel de bază	Nivel mediu	Nivel avansat
Identificarea corectă a asemănărilor și deosebirilor dintre formele de organizare politică	identifică o asemănare și o deosebire între formele de organizare politică	identifică două asemănări și două deosebiri între formele de organizare politică	identifică trei asemănări și trei deosebiri între formele de organizare politică

CS 3.2 Recunoașterea elementelor civice și culturale care contribuie la identitatea Europei contemporane

Exemplu de activitate de învățare: exerciții de evaluare a realizărilor culturale din epoci istorice diferite prin raportare la relevanța lor pentru identitatea europeană.

Descrierea activității: Elevii sunt organizați în trei grupe: *Antichitate, Ev Mediu, Renaștere*. Fiecare grupă primește sarcina de a selecta trei realizări culturale din epoca pe care o reprezintă. Pe o foaie de flipchart vor nota pentru fiecare realizare culturală relevanța acesteia în epocă și contribuția la identitatea europeană.

La finalul activității, fiecare grupă va redacta un mesaj de tipul : *Contribuția majoră a epocii noastre la identitatea Europei contemporane este …, pentru că …* (cel puțin un argument). Un reprezentant din fiecare grupă va prezenta rezultatul activității în fața clasei.

Timp de lucru: 30 minute

Evaluare: se va folosi o grilă de evaluare cu următoarele criterii:

- identificarea corectă a realizărilor culturale din fiecare epocă istorică 3 puncte
- evaluarea corectă a relevanței realizărilor culturale selectate 2 puncte
- prezentarea mesajului și susținerea acestuia cu cel puțin un argument pertinent 3 puncte
- colaborarea în cadrul grupului de lucru 2 puncte

În ceea ce privește competența specifică CS 4.1. Selectarea surselor necesare pentru prezentarea unui eveniment și/sau proces istoric poate fi formată prin activitatea **identificarea Resurselor Educaționale Deschise necesare pentru prezentarea rolului unei personalități în desfășurarea unui eveniment istoric.**

Scopul activității este ca elevii să învețe să **selecteze surse relevante, credibile și accesibile** din categoria *Resurselor Educaționale Deschise* pentru a explica rolul unei personalități istorice într-un eveniment (antic sau medieval).

Profesorul propune 3-4 personalități aferente temei în discuție și prezintă o listă cu Resurse Educaționale Deschise (RED) pe care elevii le pot utiliza pentru prezentarea rolului personalității în desfășurarea unor evenimente istorice, de exemplu: „Rolul lui Pericle în Atena secolului al V-lea î.Hr.” sau „Justinian și reconstrucția Imperiului Roman de Răsărit”.

Sarcina de lucru a elevilor este să identifice 4-6 resurse educaționale deschise, respectiv, o sursă istoriografică, o imagine cu reprezentarea personalității, un scurt film documentar, o hartă. Pentru fiecare resursă, elevii completează o fișă:

- Tip resursă - Link (RED)
- Ce informație oferă?
- De ce este utilă pentru prezentarea personalității?
- Credibilitatea (adecvată/nesigură)

După selectarea RED-urilor utile, elevii prezintă „pachetul de surse recomandate” care include:

- Numele personalității
- Evenimentul istoric
- Rezumatul rolului personalității (3–4 rânduri)
- Cele 2–3 resurse selectate — cu link, scurtă descriere și justificare
- O propoziție finală: „Consider că aceste surse sunt cele mai potrivite pentru prezentare deoarece…”

Pentru **evaluarea** activității elevilor pot fi utilizate criteriile:

- identificarea RED relevante și adecvate
- relevanța informațiilor extrase din RED
- organizarea informațiilor
- justificarea selecției surselor
- claritatea și corectitudinea prezentării finale
- utilizarea responsabilă și corectă a surselor.

Pentru competența specifică CS 4.2 **Organizarea informațiilor din mai multe surse pentru realizarea unui proiect**, activitatea propusă poate fi **realizarea unei prezentări cu ajutorul aplicațiilor digitale folosind patru tipuri de surse, fragment de cronică, imagine, hartă, text istoriografic.**

Activitatea poate fi realizată sub forma unei expoziții virtuale cu titlul **„Republica romană: instituții, cetățeni, conflicte și evoluția spre imperiu”.**

Profesorul le propune elevilor realizarea unei expoziții referitoare la Republica Romană folosind **patru tipuri de surse**, pentru a construi o perspectivă integrată asupra:

- organizării politice
- vieții cetățeanului roman

- conflictelor interne și externe
- evoluției spre Imperiu

Pentru **Republica Romană**, sursele recomandate sunt:

- sursă istorică din manual/enciclopedie***, de exemplu.: descrierea funcțiilor consulului, senatului, adunărilor populare; conflictul dintre patricieni și plebei.***
- sursă primară – un fragment dintr-o lucrare antică***, de exemplu: Polybios, Istorii (echilibrul instituțional roman), Cicero – fragmente despre cetățenie, Plutarh – Viețile paralele (biografii ale lui Cezar, Crassus, Pompeius)***
- sursă vizuală*, de exemplu: imagini cu Forumul Roman, fresce, statui, busturi ale personalităților epocii, o monedă cu simbolurile Republicii (SPQR)*
- sursă geografică / hartă***, de exemplu: harta extinderii Romei în sec. III–I î.Hr.,harta Italiei cu teritorii controlate de Roma, harta războaielor punice.***

Elevii sunt împărțiți în 4–5 echipe. Fiecare echipă:

a) analizează fiecare tip de sursă folosind o fișă de lucru:

Tip de sursă	Ce informații oferă?	Ce aspect din perioada Republicii prezintă?	Cum contribuie la expoziție?

b)selectează informațiile relevante despre:

- instituțiile Republicii
- rolul cetățeanului
- conflictele sociale (patricieni–plebei)
- extinderea teritorială
- criza finală a Republicii (Cezar – triumvirate)

c) construiește expoziția virtuală în:

- Padlet
- Canva
- Genially
- Google Sites
- PowerPoint digital cu hyperlink-uri

Fiecare tip de sursă devine o „secțiune” a expoziției.

d) adaugă explicații scurte (2–4 rânduri) pentru fiecare item expus.

Profesorul indică elevilor și structura expoziției virtuale care trebuie să conțină:

1. **Titlu:** Republica Romană – o lume a cetățenilor și instituțiilor
2. **Introducere scurtă:** 4–6 rânduri despre perioada Republicii
3. **Secțiune 1 – Textul istoric:**
   - definirea instituțiilor
4. **Secțiune 2 – Sursa primară:**
   - citat + interpretare în limbaj simplu
5. **Secțiune 3 – Imaginea istorică:**
   - 4-6 rânduri în care este prezentată/explicată imaginea (tema, perioada la care se referă, autorul)
6. **Secțiune 4 – Harta:**
   - legătura între expansiune și transformări politice
7. **Concluzie:**
   - cum se schimbă Republica de-a lungul timpului
8. **Bibliografie/Sursele folosite**

Prezentarea expoziției (opțional)

Fiecare echipă prezintă timp de 3–5 minute:

- ce surse a folosit
- cum a organizat informațiile
- ce concept al Republicii l-au considerat esențial

Activitatea elevilor poate fi evaluată pe baza următoarelor criterii:

- selectarea surselor relevante (RED/alte surse)
- analiza surselor și extragerea informației relevante
- structură coerentă și logică prezentării
- acuratețea informațiilor istorice

- claritatea și coerența textelor din expoziție
- integrarea surselor vizuale și cartografice
- calitate vizuală și digitală

Propunerile de activități de învățare exemplificate în programă pot fi adaptate în funcție de nivelul elevilor, de resursele pe care le oferă școala. De asemenea, punctajele acordate pentru evaluare sunt propuneri și ele pot fi adaptate de profesor. Important este, ca aceste criterii de evaluare, punctaje, să fie comunicate elevilor odată sarcinile de lucru.

De asemenea, pot fi realizate, pe parcursul orelor corespunzătoare procentului de 25% din numărul total de ore pe an școlar, proiecte care să valorifice informațiile dobândite la fiecare domeniu de conținut și care să vizeze educația pentru mediu, educația juridică, interculturală sau pentru cetățenie. Exemple de astfel de proiecte pot fi *Jurnalul unui cetățean atenian, Alimentația în Antichitate și Evul Mediu, Cum se construiește o identitate culturală.*

Chiar dacă exemplele de activități de învățare propuse pun accent pe interactivitate, pe utilizarea noilor tehnologii, a resurselor educaționale deschise, aceasta nu presupune eliminarea totală a metodelor tradiționale de transmitere a informațiilor sau de evaluare.

Aplicațiile digitale propuse pentru activitățile de învățare pot fi înlocuite, în anumite cazuri de fișe în format hârtie în situațiile în care elevii nu au încă, în clasa a IX-a, competențele digitale formate. Cu toate acestea, dacă școala are resursele necesare, profesorul de istorie, prin intermediul activităților de învățare pe care le consideră necesare pentru formarea competențelor specifice, poate contribui și la dezvoltarea competențelor digitale ale elevilor.

Profesorul este cel care decide, pe baza competențelor generale, a competențelor specifice, a temelor, conceptelor, evenimentelor, proceselor istorice și a personalităților menționate în programă cum își planifică și realizează activitățile de învățare, modalitățile de evaluare astfel încât să faciliteze elevilor o învățarea reală, eficientă, formarea competențelor, a gândirii critice și a perspectivei istorice.

GRUP DE LUCRU

Nume și prenume	Grad didactic/Titlu științific	Instituție de apartenență, localitate, județ
Cojocaru Daniela	Grad Didactic I	**Colegiul Național „Costache Negri", Galați**
Grozav Gabriel Cornel	Grad Didactic I	**Liceul Teoretic „Gheorghe Marinescu" Târgu Mureș, Mureș**
Palade Eugen	Doctor	**Consultant independent**
Rotundu Elvira	Doctor	**Colegiul Național „Costache Negruzzi", Iași**
Timofti Adrian	Doctor	**Liceul Teoretic „Varlaam Mitropolitul", Iași**
Tomescu-Stachie Carmen	Grad Didactic I	**Colegiul Național „Costache Negruzzi", Iași**
Țogorean Cătălina	Grad Didactic II	**Liceul de Informatică „Tiberiu Popoviciu", Cluj-Napoca, Cluj**

COORDONATORI/RESPONSABILI/CONSULTANȚI ȘTIINȚIFICI

Nume și prenume	Funcție/Titlu științific	Instituție de apartenență
Pop Ioan Aurel	**Academician** **Coordonator științific**	**Academia Română**
Popescu Mirela	Coordonator grup de lucru Grad Didactic I	**Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare**
Băjenaru Radu	Cercetător științific I	**Institutul de Istorie „Vasile Pârvan", București**
Rădvan Laurențiu	Profesor universitar doctor Consultant științific	**Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" Iași**
Nemeti Sorin	Profesor universitar doctor Consultant științific	**Universitatea „Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca**
Nedici Radu	Conferențiar universitar doctor Consultant științific	**Universitatea București**